

Kurzus kódja(i): FLM-272.26

Kurzus címe: Melodráma: műfaj, elbeszélésmód vagy szenzibilitás?

Tanár neve: Pápai Zsolt

Kurzus időpontja, helye: szerda 10:45-12:15 -137

Kurzus típusa: szeminárium

Kurzus leírása: A kurzus alapvető célja a melodráma műfajának definiálása. A feladat kiváltképpen nehéz, hiszen a melodramát igen eltérő irányelvek alapján igyekeztek megragadni a teoretikusok az egyes filmtörténeti időszakokban, ráadásul a közönség, a kritika és a gyártók melodráma-értelmezései ritkán vágtak/vágnak egybe.

A kurzus másodlagos célja annak megvizsgálása, hogy a melodramai „jelleg”, „szemlélet”, „szenzibilitás”, „érzékenység” mennyire van jelen a tömegfilmes műfajok mindegyikében, azaz mennyiben tekinthető a melodráma afféle ernyőfogalomnak, vagy még inkább: a tömegfilmes elbeszélést, illetve elbeszélésmódot alapjaiban meghatározó jelenségnek.

A félév során előbb a különböző teoretikai iskolák téziseinek sorra vételezése mellett a melodráma műfajának értelmezési lehetőségeivel ismerkedünk meg, majd pedig a műfaj tematikus, ideológiai és formajellemzői lajstromozása útján megpróbálunk felvázolni egy saját melodráma-képet. Ezzel párhuzamosan megvizsgáljuk a melodráma társműfajait, valamint kitérünk egyes altípusaira (kivált a szerelmi, a családi és az anyamelodramára), továbbá igyekszünk karakterizálni a melodráma és a művészfilm viszonyát. A témák nem szükségképpen másfélórások: lesznek olyanok, melyekkel többet, és lesznek, melyekkel kevesebbet foglalkozunk.

A félév utolsó harmadában a hallgatóknak prezentációkat kell tartaniuk egy-egy jelentős melodramaszerző életművéből, hangsúlyozottan nem az életrajzi adatokra, hanem a melodramaműfaj életében játszott szerepükre koncentrálni, továbbá a kurzus első felében tanultakat adaptálva. Javaslatok szerzőkre: Erich von Stroheim, Kertész Mihály (Michael Curtiz), John Cassavates, Steven Spielberg, Douglas Sirk és Rainer Werner Fassbinder, Federico Fellini.

Minden alkalomhoz egy kötelező, egy kiváltképpen ajánlott, és számos ajánlott film tartozik: ezeket nem elemezzük minden esetben, gyakran inkább illusztrációként szolgálnak a jelenségek, változások, trendek, általános irányelvek feltérképezéséhez. Néhány mű ismeretét evidensnek tekintem, ezért nem vettem fel a hallgatók számára megnézendő filmek listájára. Ezek a filmek a következők: Griffith: Broken Blossoms; Gaál: Meseautó; Kalmár: Halálos tavasz; Fábri: Körhinta; Welles: Citizen Kane; Kertész: Casablanca; Fellini: La dolce vita; Coppola: The Godfather; Sirk: All That Heaven Allows; Fassbinder: Angst essen Seele auf – A félelem megeszi a lelket; Spielberg: Schindler's List; továbbá egy Antonioni-film a következők közül: L'avventura, La notte vagy

L'eclisse. Az egyes témákhoz rendelt kötelező filmek mellett a felsoroltakról is rendre szó esik majd a kurzuson. Ezek kapcsán is előfordulhatnak kérdések a vizsgadolgozatban.

Kettő filmhez nem találtam magyar feliratot vagy szinkront, de olyan nincs, amelyhez semmilyen felirat ne lenne (tehát legalább angol felirat mindegyikhez van). Jelmagyarázat (a címek mögötti rövidítések feloldása): mf=magyar felirat; af=angol felirat; sz=magyar szinkron.

Témák

- 1. Bevezetés. Melodráma-definíciók: a műfajértelmezések változásai a 70-es évektől. Melodráma és „női film”. A melodráma és a hollywoodi műfajok.**
- 2. A filmmelodráma előzményei a társművészetekben. A melodráma megszületése a filmtörténet hajnalán. Kitérő a magyar némafilm melodramai irányultságáról.**
- 3. A melodráma definíciója (1/a): tematika és ikonográfia. Alműfajok a melodráma nagykorosakában, a 10-es évektől az 50-es évekig. A szerelmi melodráma és az anyamelodráma kapcsolódási pontjai.**
- 4. A melodráma definíciója (1/b): tematika és ikonográfia. Boldogság- és boldogtalanságotematika a melodramában és társműfajaiban.**
- 5. A melodráma definíciója (2/a): ideológia. A családi melodráma értelmezési kerete. Ideológia a 30-as évek precode filmjeiben és az 50-es évek családi melodramáiban.**
- 6. A melodráma definíciója (2/b): ideológia. Douglas Sirk filmjeinek ideológiakritikája. A Sirk-melodráma szubverzivitása.**
- 7. A melodráma definíciója (3/a): forma. Az elbeszélőmód sajátosságai.**
- 8. A melodráma definíciója (3/b): forma. Elidegenítő effektusok és a „hiszterizált szöveg”. A „melodramatikus stílus”. Melodráma és pátosz.**
- 9. A melodráma mint mass-midcult. A hollywoodi melodráma és a társműfajok viszonya a művészfilmhez. Melodramatikus elemeket preferáló stílusirányzatok a filmtörténetben.**
- 10. A hollywoodi melodráma változatai a műfaj kiskorszakában. A melodráma és társműfajai a 60–70-es években. Melodramatikus szemlélet és stílus a 70-es évek után.**
- 11–12. Hallgatói prezentációk.**

Kurzus teljesítésének követelményei: Írásbeli teszt megírása a félév végén. Kitöltéséhez az órán elhangzottak, továbbá a kötelező filmek ismerete szükséges. Alkalmanként, szűrőpróbaszerűen sor kerülhet a félév közben is az aktuális filmekre kérdező gyorstesztekre. A hallgatói prezentációk minősége is alapvetően formálja a kurzust lezáró érdemjegyet

Kötelező és ajánlott filmek: 1. Bevezetés. Melodráma-definíciók: a műfajértelmezések változásai a 70-es évektől. Melodráma és „női film”. A melodráma és a hollywoodi műfajok.

Kötelező film: Stella Dallas (mf)

Kiváltképpen ajánlott: Now, Voyager

Ajánlott: Jezebel; Summertime; Mr. Skeffington; Dark Victory; Marked Woman; The Women; Of Human Bondage (1934); A Guy Named Joe; It's a Wonderful Life; Dead Poets Society; Field of Dreams; The Best Years of Our Life

2. A filmmelodráma előzményei a társművészetekben. A melodráma megszületése a filmtörténet hajnalán. Kitérő a magyar némafilm melodramai irányultságáról.

Kötelező film: The Wedding March (af)

Kiváltképpen ajánlott: A tolonc (Kertész Mihály)

Ajánlott: Sunrise; Az utolsó hajnal (Kertész Mihály); A táncosnő (Garas Márton); A Fool There Was; The Merry Widow; Foolish Wives; Greed; Flesh and the Devil; Street Angel; 7th Heaven; Orphans of the Storm; Hearts of the World

3. A melodráma definíciója (1/a): tematika és ikonográfia. Alműfajok a melodráma nagykorában, a 10-es évektől az 50-es évekig. A szerelmi melodráma és az anyamelodráma kapcsolódási pontjai.

Kötelező film: Random Harvest (mf)

Kiváltképpen ajánlott: Gilda

Ajánlott: Lady Eve; Roman Holiday; The Seven Year Itch; Sabrina; Splendor in the Grass; Humoresque (1947); The Country Girl; From the Terrace

4. A melodráma definíciója (1/b): tematika és ikonográfia. Boldogság- és boldogtalanságtematika a melodramában és társműfajaiban.

Kötelező film: A Place in the Sun (mf)

Kiváltképpen ajánlott: Die grosse Liebe (af)

Ajánlott: Wunschkonzert; Opfergang; Grosse Freiheit, nr.7.; Wuthering Heights; Lilith; Love Story; Waterloo Bridge (1940); Summer of '42; The Circus (1928); Anna Karenina (1935); Camille (1936); Come Back, Little Sheba; Waterloo Bridge (1931); The Bridges of Madison County

5. A melodráma definíciója (2/a): ideológia. A családi melodráma értelmezési kerete. Ideológia a 30-as évek pre-code filmjeiben és az 50-es évek családi melodramáiban.

Kötelező film: A Summer Place (mf)

Kiváltképpen ajánlott: Three on a Match

Ajánlott: Home From The Hill; East of Eden; Peyton Place; Tea and Sympathy; Giant; Life with Father; Since You Went Away; The Long, Hot Summer; Picnic; The Last Sunset; The Story of Temple Drake; Blonde Venus; Wild Boys of the Road; The Divorcee

6. A melodráma definíciója (2/b): ideológia. Douglas Sirk filmjeinek ideológiakritikája. A Sirk-melodráma szubverzivitása.

Kötelező film: Imitation of Life (1959) (mf)

Kiváltképpen ajánlott: Written on the Wind

Ajánlott: La Habanera, Zu neuen Ufern, Magnificent Obsession (1954); Magnificent Obsession (1935); Imitation of Life (1934); There's Always Tomorrow; All I Desire; A Time to Love and a Time to Die; Bigger Than Life

7. A melodráma definíciója (3/a): forma. Az elbeszélőmód sajátosságai.

Kötelező film: Letter from an Unknown Woman (mf/af)

Kiváltképpen ajánlott: A Letter to Three Wives

Ajánlott: Dodsworth; Make Way For Tomorrow; An Affair to Remember; The Bad and the Beautiful; (500) Days of Summer

8. A melodráma definíciója (3/b): forma. Elidegenítő effektusok és a „hiszterizált szöveg”. A „melodramatikus stílus”. Melodráma és pátosz.

Kötelező film: Rebel without a Cause (mf)

Kiváltképpen ajánlott: Some Came Running

Ajánlott: The Tarnished Angels; All This, and Heaven Too; Cobweb; Romeo + Juliet; Suddenly, Last Summer

9. A melodráma mint mass-midcult. A hollywoodi melodráma és a társ műfajok viszonya a művészfilmhez. Melodramatikus elemeket preferáló stílusirányzatok a filmtörténetben.

Kötelező film: Minnie & Moskowitz (sz)

Kiváltképpen ajánlott: Husbands

Ajánlott: That Cold Day in the Park; David and Lisa; The Swimmer; Days of Wines and Roses; On the Waterfront; A Streetcar Named Desire; Love Streams; Faces; Shadows; A Woman Under the Influence; All About Eve; Eyes Wide Shut

10. A hollywoodi melodráma változatai a műfaj kiskorszakában. A melodráma és társ műfajai a 60–70-es években. Melodramatikus szemlélet és stílus a 70-es évek után.

Kötelező film: Harold and Maude (mf)

Kiváltképpen ajánlott: E.T.

Ajánlott: The Misfits; Lolita; The Children's Hour; Two-Lane Blacktop; The Last Picture Show; Carnal Knowledge; Manhattan; Annie Hall; Bob & Carol & Ted & Alice; Who's Afraid of Virginia Woolf?; The Graduate; Five Easy Pieces; Pretty Baby; Alice Doesn't Live Here Anymore; They Shoot Horses, Don't They?; Hannah and Her Sisters; War Horse; Empire of the Sun; The Curious Case of Benjamin Button; The English Patient; When Harry Met Sally; Before Sunrise; Before Sunset; Miller's Crossing; Punch-Drunk Love

11–12. Hallgatói prezentációk.

Szakirodalom: 1. Bevezetés. Melodráma-definíciók: a műfajértelmezések változásai a 70-es évektől. Melodráma és „női film”. A melodráma és a hollywoodi műfajok.

Neale, Steve: A melodráma és a női film. *Metropolis* (2012) no. 3. 36–62.

Gledhill, Christina: The Melodramatic Field: An Investigation. In: Gledhill, Christina (ed.): *Home is Where the Heart Is: Studies in Melodrama and the Woman's Film*. London: British Film Institute, 1987. 5–39.

Laplace, Maria: Producing and Consuming the Woman's Film. Discursive Struggle in Now Voyager. In: Gledhill, Christina (ed.): *Home is Where the Heart Is: Studies in Melodrama and the Woman's Film*. London: British Film Institute, 1987. 138–166.

Altman, Rick: Újrafelhasználható csomagolás. Műfaji termékek és az újrafeldolgozási folyamat. *Metropolis* (1999) no. 3. 12–33.

Mulvey, Laura: A vizuális élvezet és az elbeszélő film. *Metropolis* (2000) no. 4. 12–23.

2. A filmmelodráma előzményei a társművészetekben. A melodráma megszületése a filmtörténet hajnalán. Kitérő a magyar némafilm melodramai irányultságáról.

Brooks, Peter: *The Melodramatic Imagination. Balzac, Henry James, Melodrama, and the Mode of Excess*. New Haven and London: Yale University Press, 1995. 1–23.

McHugh, Kathleen Anne: *American Domesticity. From How-to Manual to Hollywood Melodrama*. New York – Oxford: Oxford University Press, 1999. 90–107.

3. A melodráma definíciója (1/a): tematika és ikonográfia. Alműfajok a melodráma nagykoros szakában, a 10-es évektől az 50-es évekig. A szerelmi melodráma és az anyamelodráma kapcsolódási pontjai.

Király Jenő: *Frivol múzsa*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1993. 254–294.

Király Jenő: *A film szimbolikája. III/2. A kalandfilm formái*.

Kaposvár – Budapest: Kaposvári Egyetem Művészeti Kar Mozgóképkultúra Tanszék – Magyar Televízió Zrt., 2010. 82–110., 155–161.

4. A melodráma definíciója (1/b): tematika és ikonográfia. Boldogság- és boldogtalanságtematika a melodrámaiban és társműfajaiban.

Király Jenő: *A film szimbolikája. III/2. A kalandfilm formái*.

Kaposvár – Budapest: Kaposvári Egyetem Művészeti Kar Mozgóképkultúra Tanszék – Magyar Televízió Zrt., 2010. 22–41.

Pápai Zsolt: Szerelmem, Barbarossa. A nemzetiszocializmus filmmelodramái 2. rész. *Filmvilág* (2022) no. 12. 14–19.

5. A melodráma definíciója (2/a): ideológia. A családi melodráma értelmezési kerete. Ideológia a 30-as évek pre-code filmjeiben és az 50-es évek családi melodramáiban.

Elsaesser, Thomas: A hang és a téboly történetei. Jegyzetek a

családi melodramáról. *Metropolis* (2012) no. 3. 14–35.
Quart, Leonard – Auster, Albert: *American Film and Society since 1945 (Third Ed.)*. Westport, Connecticut – London: Praeger, 2002. 39–66.

6. A melldrma definíciója (2/b): ideológia. Douglas Sirk filmjeinek ideológiakritikája. A Sirk-melldrma szubverzivitása.

Klinger, Barbara: *Melodrama & Meaning. History, Culture, and the Films of Douglas Sirk*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, 1994.

Király Jenő: *A film szimbolikája. III/2. A kalandfilm formái*. Kaposvár – Budapest: Kaposvári Egyetem Művészeti Kar Mozgóképkultúra Tanszék – Magyar Televízió Zrt., 2010. 130–154.

7. A melldrma definíciója (3/a): forma. Az elbeszélő mód sajátosságai.

Singer, Ben: *Melodrama and Modernity*. New York: Columbia University Press. 2001. 37–58.

Byars, Jackie: *All that Hollywood Allows. Re-reading Gender in 1950s Melodrama*. London: Routledge, 1991. 77–94.

8. A melldrma definíciója (3/b): forma. Elidegenítő effektusok és a „hiszterizált szöveg”. A „melldramatikus stílus”. Melldrma és pátosz.

Nowell-Smith, Geoffrey: Minelli and Melodrama. In: Landy, Marcia (ed.): *Imitations of Life. A Reader on Film and Television Melodrama*. Detroit: Wayne State University Press, 1991. 268–274.

Langford, Barry: *Film Genre Hollywood and Beyond*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2005. 29–50.

9. A melldrma mint mass-midcult. A hollywoodi melldrma és a társ műfajok viszonya a művészfilmhez. Melldramatikus elemeket preferáló stílusirányzatok a filmtörténetben.

Carney, Ray: *John Cassavetes filmjei*. Budapest: Osiris, 2001. 167–208., 209–260.

Pápai Zsolt: *Hollywoodi Reneszánsz. Formátörténet és európai hatáskapcsolatok a hatvanas–hetvenes években*. Budapest: Gondolat, 2020. 291–301.

Bakos Gábor: A társadalmi szubjektivitás magánéletfilmjei (A magyar közéleti pszichodráma dokurealista filmformája).

Apertúra, 2022. tavasz.

<https://www.apertura.hu/2022/tavasz/bakos-a-tarsadalmi-szubjektivitas-maganeletfilmjei-a-magyar-kozeleti-pszichodrama-dokurealista-filmformaja/>

10. A hollywoodi melldrma változatai a műfaj kiskorszakában. A melldrma és társ műfajai a 60–70-es években.

Brode, Douglas: *Woody Allen*. Budapest: Helikon kiadó, 1989.

112–124., 125–137.

Dawson, Nick: *Being Hal Ashby. Life of an Hollywood Rebel*. Lexington, Kentucky: The University Press of Kentucky, 2009. 120–132.

Cook, David A.: *Lost Illusions. American Cinema in the Shadow of Watergate and Vietnam, 1970–1979*. New York: Charles Scribner's Sons, Macmillan Library Reference USA, 2000. 271–283.

Thompson, Kristin: *Storytelling in the New Hollywood. Understanding Classical Narrative Technique*. Cambridge, Massachusetts – London, England: Harvard University Press, 1999. 307–334.

Pápai Zsolt: Márkaérvék. Steven Spielberg. In: Pápai Zsolt – Varga Balázs (szerk.): *Korszakalkotók. Kortárs amerikai filmrendezők*. Budapest: Tudással a Jövőért Közhasznú Alapítvány, 2013. 49–78.

Girgus, Sam B. *The Films of Woody Allen (Second Ed.)*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. 108–128.

11–12. Hallgatói prezentációk.

Minden prezentáció más-más szakirodalom-apparátust kíván, melyeket a kurzus vezetője a hallgatókkal közösen állít majd össze.
